

Economie branche nog niet op orde

Forum: Ontwikkelingen in de branche dak & gevelgroen

De toekomst van de dak- en gevelgroen branche ziet er ogenschijnlijk rooskleurig uit. Zo worden er in Nederland steeds meer subsidies voor groendaken gegeven en is duurzaamheid een actueel onderwerp in de media. Met de komst van de opleiding voor dakbegroneers, vindt een verdere professionaliseringsslag plaats in de sector. Toch is ook de constatering, dat de gemeentelijke subsidiepotjes niet onuitputtelijk zijn. Vakkennis is nog veel versnipperd en ook de economie in de branche voor dak- en gevelgroen is niet op orde. Reden genoeg om een aantal kopstukken uit de branche kritisch aan de tand te voelen tijdens een forum over de ontwikkelingen in de markt.

Auteurs: Fred Tonneijck en Floris Winters

Kringloop van het geld

“Stedelijk groen en dus ook dak- en gevelgroen mag best economisch worden gewaardeerd. Hierbij gaat het dan niet om de groene winst te maximaliseren of hoge bonussen uit te keren maar wel om de kringloop van het geld sluitend te krijgen. Waar in de natuur en rondom het groen kringlopen van bijvoorbeeld water en koolstof gesloten zijn, geldt dit niet voor de kringloop van het geld. Veel (ook commerciële) partijen hebben baat bij kwalitatief hoogwaardig groen zonder in dat groen te investeren. In

die zin zorgt het groen wel voor inkomsten van verschillende partijen maar investeren diezelfde partijen niet in het groen. Kortom, de kringloop van het geld is niet gesloten”, stelt adviseur Fred Tonneijck van kenniscentrum Triple E. Dit kenniscentrum specialiseert zich in de relatie tussen groen, economie en de beleving die daarbij een rol speelt. Tonneijck vervolgt: “Sluiting van de kringloop van het geld rondom het groen is eveneens onmisbaar gelet op de duurzaamheidsagenda. Overheden en commerciële partijen worstelen met deze

agenda. Duurzame ontwikkeling is een zoektocht naar de juiste balans tussen ‘People’, ‘Planet’ en ‘Profit’. Bij duurzame ontwikkeling komen ecologische, economische en sociale belangen bij elkaar. Op die manier wordt duidelijk rekening gehouden met de belangen van zowel de huidige als toekomstige generaties, zowel ‘hier’ als ‘elders’. Duurzame keuzes zijn in het ideale geval ecologisch verantwoord, sociaal acceptabel (gewenst) én economisch rendabel. Van duurzame ontwikkeling kan dan ook geen sprake zijn als niet ook de economie bij de

besluitvorming wordt betrokken. Dit betreft ook de groene infrastructuur.”

Stelling 1

én van de zwaktes van de sector is, dat kennis en kwantitatief onderzoek over de maatschappelijke baten van dakgroen vaak gekoppeld zijn aan concrete producten. Al gauw ontstaat het beeld dat de opsomming van baten een verkooppraatje is richting een bepaald systeem.

Henk Vlijm bijt het spits af en zegt: “Onderzoek naar de maatschappelijke baten van groene daken en gevels, is inderdaad vaak gekoppeld aan concrete producten. De kennis in de branche is daardoor nog sterk versnipperd. Ook is onafhankelijk onderzoek naar de maatschappelijke baten nog weinig voorhanden. De sector blijft nu nog vooral steken bij Google-informatie.” Als oorzaak voor de versnippering van kennis, stelt Vlijm vast dat er nog geen collectief orgaan is waarin de markt haar kennis opbouwt. Zoals een onafhankelijk kennisplatform. Peter Koop beaamt dat een onafhankelijk kennisplatform een bijdrage kan leveren aan de verdere opbouw van onderzoeksgegevens naar groendaken, maar brengt ook enige nuance aan. Over de aanwezige kennis in de markt zegt hij: “Er wordt zeker wel onafhankelijk onderzoek gedaan naar de maatschappelijke baten van groen, maar dat blijft vaak beperkt tot het onderzoeken van één aspect. Bijvoorbeeld een onderzoek naar de waterretentie van een bepaald soort groendak, en wel onder bepaalde

condities. Het is moeilijk om daaraan algemene conclusies te verbinden, omdat de variabelen die uiteindelijk de waterretentie bepalen te groot zijn.” Henk Vlijm vult aan: “Ook de systemen zijn steeds anders.” Sijbrand Noome wijst erop, dat er zeker ook wel geïnvesteerd wordt in de opbouw van kennis. Noome: “Zo heeft het Productschap Tuinbouw de laatste jaren veel onderzoek gefinancierd. Vanuit de VHG vakgroep Dak en Gevelbegroeners en de Stichting Bouwresearch is eveneens degelijk onderzoek gedaan naar groene daken en groene gevels.” Noome verwijst onder andere naar bekende SBR-publicaties als ‘Daken in het groen’ en ‘Gevels in het groen’. Hij zegt hierover: “Door dergelijke publicaties, die breed aandacht krijgen in de markt, is ook het imago van groendaken sterk verbeterd.”

Verantwoordelijkheid

Onderzoeker Fred Tonneijck reageert kritisch en stelt dat juist de markt zelf meer verantwoordelijkheid moet nemen. Hij zegt: “Julie zeggen wel dat groendaken goed zijn voor bijvoorbeeld de luchtkwaliteit of waterretentie. Maar dan moet de branche zich ook voor dergelijke baten inzetten. Er moet naar mijn mening een traject worden ingezet om de ‘hoe’ vraag te beantwoorden. Als groen maatschappelijke baten heeft, hoe ga ik als branche die baten dan optimaliseren? Deze vraag is volgens mij wel essentieel in de discussie.” Na deze kritische reactie van de onderzoeker richting de branche, blijft het niet lang stil. Albert-Jan Kerksen reageert direct: “Het is

Deelnemers v.l.n.r.

- Giel Sniedt, verkoopadviseur Nophadrain
- Maikel Jansen, projectleider Copijn
- Fred Tonneijck, onderzoeker Triple E
- Henk Vlijm, directeur Optigroen
- Hans van Cooten, voorzitter VHG vakgroep Dak en Gevelbegroeners en bedrijfsleider Mosterd de Winter
- Albert Jan Kerksen, productmanager ISS Landscaping services, bestuurslid VHG
- Peter Koop, account manager Zinco
- Jan van Ulst hoofd bedrijfsbureau Eijkelboom
- Frank Willemars, managing director Mobilane
- Sijbrand Noome, klantmanager Van der Tol
- Erik Punt, directeur Eijkelboom

Albert Jan Kerksen

misschien niet zichtbaar, maar we zijn als branche wel degelijk actief met het optimaliseren van groensystemen." Henk Vlijm knikt bevestigend en zegt dan: "Ja, maar het onderzoek heeft toch vooral een commercieel doel en is niet zozeer gericht op het optimaliseren van maatschappelijke baten. We doen per product toch voornamelijk onderzoek voor het optimaliseren van dat product." Erik Punt mengt zich in deze discussie en zegt: "Als we spreken over baten van groendaken voor mens en natuur, dan gaat dat verder dan een opsomming van de productkenmerken van een bepaald systeem. We moeten ons ervan bewust zijn dat baten van groen als waterretentie, het opvangen van fijnstof en energiebesparing uiteindelijk ook weer terug te brengen zijn naar geld."

Bouwbesluit

Hans van Cooten: "Zo heeft Arcadis in opdracht van de gemeente Rotterdam bijvoorbeeld een vergaand onderzoek gedaan naar de kosten en baten van groene daken. Door inzicht in de waardetoename van gebouwen en stedelijk leefklimaat door groen, zullen gemeenten ook eerder subsidies geven. Als je de maatschappelijke baten naar een hoger niveau wilt brengen, zouden we toe moeten werken naar een soort rekenmodel voor stedelijke ontwikkeling."

Fred Tonneijck vindt subsidie geen duurzame oplossing: "Het is een eerste stimulans, maar daarna volgt uiteindelijk regelgeving. De sluiting van de kringloop van het geld staat los van

Sijbrand Noome van der Tol

subsidies. Het gaat over baten. En die baten zijn er niet alleen voor de overheid. Wie zijn daarnaast de baathebbende partijen? Daar hoort de branche zelf toch ook zeker bij?"

Hans Van Cooten: "Vanuit overheid is er het belang om groen in de stad te realiseren. Subsidies zijn inderdaad een eerste stimulans. Een meer lange termijn visie is om het begroenen van gebouwen ook collectief in het bouwbesluit op te nemen. Bijvoorbeeld om reeds in de ontwerpfase van nieuwbouw, groen onder bepaalde voorwaarden verplicht te stellen." Ook Erik Punt kan zich goed vinden in deze oplossing: "In het Bouwbesluit is alles genormeerd. Dat zal ook voor groentoeepassingen op gebouwen de basis moeten zijn om in Bouwbesluit opgenomen te worden. Nu zit het nog allemaal in een grijs gebied." Hij vervolgt: "Maar hebben we los van het Bouwbesluit nú niet iets nodig. Iets om kwalitatieve gegevens over de maatschappelijke baten vanuit de sector vast te leggen?" Fred Tonneijck over normeringen: "Normen kunnen ook tegen groen werken. Je hebt met levende materialen te maken. Je moet minimale voorwaarden wel aangeven, maar de rest aan de markt overlaten." Van Cooten vult aan: "En die minimale uitgangspunten passen prima in het bouwbesluit."

Dus hoe werkt de markt toe naar een zo groen mogelijk Nederland?

Henk Vlijm merkt scherp op: "Nederland staat op de negentiende plek van duurzame EU-landen. We zijn nog helemaal niet zo groen."

Peter Koop

Erik Punt: "Toch blijft de sector tot nu toe afwachten en is er nog geen initiatief vanuit de markt om de maatschappelijke baten zichtbaar te maken."

Hans Van Cooten: "Er is wel degelijk initiatief om de maatschappelijke baten te optimaliseren. Ook vanuit onze vakgroep richten we ons daarop, maar dit proces heeft tijd nodig. Daarnaast moeten we ook nadenken over meetbaarheid." Maikel Jansen: "Maatschappelijke baten hoeven niet aan specifiek product gekoppeld te worden. De branche moet daartoe meer oplossingsgericht werken en niet productgericht denken." Wat dat betreft ziet Maikel Jansen van Copijn ziet veel kansen en goede initiatieven. Hij zegt: "In het (wetenschappelijk) onderwijs staat duurzaamheid hoog op de agenda. Als vanzelfsprekend wordt daarbij ook de sleutelrol voor groen onderkend. Afgelopen jaren heeft Professor Hermy van Universiteit Leuven veel kerngetallen verzameld over de maatschappelijke en economische (meer)waarde van dak en gevelgroen. Volgens mij moet er vooral gekeken worden naar het groen als systeem en niet naar het groen als product. Er liggen kansen voor de branche om deze kennis bij elkaar te brengen en uit te breiden. Hierbij zie ik een bijzondere rol weggelegd voor de VHG vakgroep Dak en Gevelbegroeners. De vakgroep kan een rol vervullen in het bij elkaar brengen van de overheid, wetenschappelijke (onderwijs)instituten en het bedrijfsleven. Hierdoor wordt kennis vergaard, gedeeld en verankerd in de samenleving."

Jan van Ulst

Stelling 2

Er moet vooral richting de klant een transparante beoordelingsmethode voor de kwaliteit en functionaliteit van systemen voor dak en gevelgroen komen.

Albert-Jan Kerssen: "De stelling dat er een transparante beoordelingsmethode voor de kwaliteit en functionaliteit van systemen moet komen, is het antwoord op de eerste stelling. Wat dat betreft ben ik een voorstander om dit waar te maken." Over de manier waarop een transparante beoordelingsmethode vervolgens opgezet kan worden, zegt Sijbrand Noome: "Daartoe moet de kwaliteit en functionaliteit van systemen meetbaar worden gemaakt en dat betekent dat je het moet gaan kwantificeren." Peter Koop vult aan: "Maar die kwantificering moet dan wel gebeuren op basis van een bewezen systeem."

Henk Vlijm gaat inhoudelijk in op de manier waarop een transparante beoordelingsmethode vorm zou kunnen krijgen: "Met de beoordelingsmethode zouden we dan ook aan moeten sluiten bij BREEAM." BREEAM is het instrument om de duurzaamheid van nieuw en bestaand vastgoed meetbaar en bespreekbaar te maken. BREEAM let op materiaalgebruik en energieverbruik en op de leefbaarheid van het gebouw en de omgeving.

Fred Tonneijck vraagt zich af: "Waarom is dit niet al gebeurd? Een klant neemt op hele andere manier een keuze. Een klant kijkt naar functionaliteit." Hierop reageert Hans van Cooten

Erik Punt

met een voorbeeld: "Neem nou het product wasmachine. De klant let op functionaliteiten als schoon, weinig water en energiezuinig. Maar bij een groendak of groene gevel is er ook sprake van emotie. De ene persoon vindt sedum mooi, de andere houdt meer van planten. En emotie kan je niet in een beoordelingsmethode meenemen."

Fred Tonneijck stelt vervolgens vast: "Dan neem je emotie toch niet mee in de beoordelingsmethode. Waar het om gaat is dat je als leverancier van een product of systeem moet bewijzen wat functionaliteit waard is. Als er sprake is van functionaliteit, dan moet je dat kunnen beoordelen."

Erik Punt: "Een transparante methode voor de beoordeling van de kwaliteit en functionaliteit van systemen, is een instrument om zichtbaar te maken dat het ene systeem beter is dan het andere systeem. Toch zal de beoordeling van de systemen door de klant zelf bepaald moeten worden." Fred Tonneijck vult aan: "Maar de klant kijkt eerder naar baten voor zichzelf dan naar maatschappelijke baten." Erik Punt zegt hierop: "Ja, maar bijvoorbeeld woningbouwcorporaties kijken wel naar maatschappelijke baten. Het zal voor ieder bedrijf wel van belang zijn, dat een dergelijke beoordelingsmethode er komt."

Maikel Jansen: "Het is volgens mij een utopie om te streven naar een transparante beoordelingsmethode. Groen is per definitie multidisciplinair. Het is geen kroket waar je de samenstelling van vaststelt. Er zijn vele factoren en complete processen die je moet wegen. Daarbij: wat heb je er aan als je groensysteem

Frank Willemars

A naast dat van B kunt leggen? Onder aan de streep wordt er gekeken naar het verschil in prijs. Wij staan voor de uitdaging om een evenwichtig vergelijk tussen een grijs- en groensysteem te maken. Het BREEAM-instrument is hiervoor geschikt."

Giel Nriedt zegt dat de Vereniging voor Bouwwerk Begroeners een voorstander is van een verdere normering van groendaken. Hij zegt: "Zo is er ook een zeer uitgebreide normering voor dakdekkers materiaal. Een dergelijke normering is volgens mij ook goed toepasbaar voor groen." Hierop stelt Hans Van Cooten vast dat er al zeker een basis voor normering van groen is: "Zo heeft de gemeente Groningen al aardig duidelijke richtlijnen en beoordeling voor groendaken opgezet. Ook is er al een Nederlandse FLL richtlijn welke binnen de Groenkeur gecertificeerde bedrijven wordt gehanteerd. Hierdoor wordt gecontroleerd of de bedrijven ook volgens de FLL normen werken." Sijbrand Noome constateert echter ook: "Er moet zeker wel aan transparantie en communicatie worden gedaan."

Stelling 3

Naast subsidiemogelijkheden zou de Nederlandse overheid groen op daken, onder bepaalde voorwaarden, verplicht moeten stellen.

Henk Vlijm: "Commercieel gezien zou dat natuurlijk interessant zijn. Maar ik vind dat bij een mogelijke verplichting vooral moet worden gekeken naar de maatschappelijke baten van het groendak."

Hans van Cooten

Peter Koop: "Je moet groen niet zomaar verplichten, maar juist ook aantrekkelijk maken. Zo kan korting worden gegeven op de rioolbelasting. Verplicht waterberging, aantrekkelijk maken om het dan op het dak te doen."

Albert-Jan Kerksen: "Een verplichting vind ik te kort door de bocht. Groendaken zouden door de overheid vooral sterk gestimuleerd moeten worden."

Fred Tonneijck

Fred Tonneijck: "Subsidie is een prima middel gebleken om de ontwikkeling van groendaken aan te jagen. Maar je kan en moet niet verwachten dat de overheid blijft stimuleren met het geven van subsidies. Je moet dus verder kijken."

Hans Van Cooten: "Subsidie is een mooi middel om groendaken te stimuleren. Nederlanders zijn echte kortingkopers. Nu wordt wel met subsidies gewerkt, maar er moet ook goed gekeken worden naar een overgangstraject naar regelgeving."

Henk Vlijm

Sijbrand Noome: "In Nederland is bijvoorbeeld de watertoets ontwikkeld, waardoor er sterk rekening dient te worden gehouden met het water. Daarmee worden we een richting opgeduwd. Het zou beter zijn om vanuit de verplichting niet te compenseren voor water naast een gebouw, maar eerder op of in het gebouw. Waterbuffering op gebouwen."

Maikel Jansen: "Het verplicht stellen van groen op daken is een geweldig en krachtig middel om binnen afzienbare tijd meer groen te realiseren. Maar ik zie het als een tijdelijke maatregel. Op termijn moet groen op daken ook zonder subsidie of verplichting een logische keuze zijn. Daarbij moeten wij ons altijd bewust blijven van het feit dat er meerdere mogelijkheden zijn. De creativiteit, denken in mogelijkheden en ruimte voor het ondernemerschap moet vrij baan krijgen. Met een verplichtende maatregel komt de kwaliteit van het groen onder druk te staan. Ik heb vorig jaar gelezen over een heuse groene dakbedekking. Innovatief maar met groen heeft het niets te maken en zeker geen oplossing. Een goede en groene oplossing voor het Nederlandse ruimtelijke en duurzaamheidsvraagstuk begint bij een stevige visie op groen in de stedelijke omgeving, waarbij de stad wordt gezien als dynamisch en levend systeem."

Giel Sniedt

Maikel Jansen